DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

6. september 2011 *

I sag C-108/10,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Tribunale di Venezia (Italien) ved afgørelse af 4. januar 2010, indgået til Domstolen den 26. februar 2010, i sagen:

Ivana Scattolon

mod

Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca,

har

DOMSTOLEN (Store Afdeling)

sammensat af præsidenten, V. Skouris, afdelingsformændene J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, J.-J. Kasel og D. Šváby samt dommerne G. Arestis, A. Borg Barthet, M. Ilešič (refererende dommer), C. Toader og M. Safjan,

* Processprog: italiensk.

generaladvokat: Y. Bot
justitssekretær: fuldmægtig A. Impellizzeri,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 1. februar 2011,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Ivana Scattolon ved avvocati N. Zampieri, A. Campesan og V. De Michele

— den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato L. D'Ascia

— Europa-Kommissionen ved C. Cattabriga og J. Enegren, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 5. april 2011,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Rådets direktiv 77/187/EØF af 14. februar 1977 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varetagelse af arbejdstagernes rettigheder i forbindelse med overførsel af virksomhe-

der, bedrifter eller dele af bedrifter (EFT L 61, s. 26), af Rådets direktiv 2001/23/EF af 12. marts 2001 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varetagelse af arbejdstagernes rettigheder i forbindelse med overførsel af virksomheder eller bedrifter eller af dele af virksomheder eller bedrifter (EFT L 82, s. 16) samt af almindelige retsprincipper.

2 Anmodningen er blevet indgivet under en tvist mellem Ivana Scattolon og Ministero dell'Istruzione, dell'Università et della Ricerca (ministeriet for undervisning, universiteter og forskning, herefter »Ministero«) angående den omstændighed, at der i forbindelse med Ivana Scattolons overførsel til Ministero ikke blev taget hensyn til den anciennitet i tjenesten, som hun havde optjent i Scorzè kommune, der var hendes oprindelige arbejdsgiver.

Retsforskrifter

EU-retten

3 Artikel 1, stk. 1, i direktiv 77/187 bestemte i dens oprindelige affattelse følgende:

»Dette direktiv finder anvendelse på overførsel af virksomheder, bedrifter eller dele af bedrifter til en anden indehaver som følge af overdragelse eller fusion.«

4 I henhold til nævnte direktivs artikel 2 blev der med »overdrager« forstået enhver fysisk eller juridisk person, der som følge af en overførsel som omhandlet i samme direktivs artikel 1, stk. 1, ophører med at være indehaver af virksomheden, bedriften eller en del af bedriften, og med »erhverver« enhver fysisk eller juridisk person, der som følge af en sådan overførsel bliver indehaver.

5 Artikel 3, stk. 1 og 2, i direktiv 77/187 havde følgende ordlyd:

»1. Overdragerens rettigheder og forpligtelser i henhold til en arbejdskontrakt eller et arbejdsforhold, som bestod på tidspunktet for overførslen i henhold til artikel 1, stk. 1, overgår som følge af denne overførsel til erhververen.

[…]

2. Efter overførsel i henhold til artikel 1, stk. 1, skal erhververen opretholde samme løn- og arbejdsvilkår, som gjaldt for overdrageren ifølge en kollektiv overenskomst, indtil den kollektive overenskomst opsiges eller udløber, eller en anden kollektiv overenskomst træder i kraft eller får virkning.

Medlemsstaterne kan begrænse den periode, hvori løn- og arbejdsvilkårene skal opretholdes, såfremt denne periode er på mindst ét år.«

6 Artikel 4 i direktiv 77/187 lød således:

»1. Overførsel af en virksomhed, bedrift eller en del af en bedrift giver ikke i sig selv overdrageren eller erhververen nogen begrundelse for at foretage afskedigelser. Den-

ne bestemmelse er ikke til hinder for, at der kan ske afskedigelser af økonomiske, tekniske eller organisatoriske årsager, der medfører beskæftigelsesmæssige ændringer.

[…]

2. Såfremt arbejdskontrakten eller arbejdsforholdet ophæves, fordi overførslen i henhold til artikel 1, stk. 1, medfører en væsentlig ændring af arbejdsvilkårene til skade for arbejdstageren, anses arbejdsgiveren for at være ansvarlig for arbejdskontraktens eller arbejdsforholdets ophævelse.«

7 Efter ikrafttrædelsen af Rådets direktiv 98/50/EF af 29. juni 1998 om ændring af direktiv 77/187 (EFT L 201, s. 88), med hensyn til hvilket medlemsstaternes frist for gennemførelse udløb den 17. juli 2001, blev artikel 1, stk. 1, i direktiv 77/187 affattet således:

»a) Dette direktiv finder anvendelse på overførsel af en virksomhed eller bedrift eller af en del af en virksomhed eller bedrift til en anden indehaver som følge af en overdragelse eller fusion.

b) Som overførsel i henhold til dette direktiv anses overførsel af en økonomisk enhed, der bevarer sin identitet, forstået som en helhed af midler, der er organiseret med henblik på udøvelse af en økonomisk aktivitet, uanset om den er væsentlig eller accessorisk, jf. dog litra a) og de følgende bestemmelser i denne artikel.

c) Dette direktiv finder anvendelse på offentligretlige og privatretlige virksomheder, der udøver en økonomisk aktivitet, uanset om de opererer med gevinst for øje. En administrativ omorganisering af offentlige administrative myndigheder eller en overførsel af administrative funktioner mellem offentlige administrative myndigheder er ikke en overførsel i dette direktivs forstand.«

8 Direktiv 77/187, som ændret ved direktiv 98/50, blev som følge af en kodificering ophævet ved direktiv 2001/23.

9 Ordlyden af artikel 1, stk. 1, i direktiv 2001/23 svarer til ordlyden af artikel 1, stk. 1, i direktiv 77/187, som ændret ved direktiv 98/50. Definitionen af begreberne »overdrager« og »erhverver« i direktiv 2001/23 er i det væsentlige identiske med definitionerne i artikel 2 i direktiv 77/187.

10 Hvad angår stk. 1 og 3 i artikel 3 i direktiv 2001/23 svarer disse i det væsentlige til stk. 1 og 2 i artikel 3 i direktiv 77/187. Artikel 4 i direktiv 2001/23 svarer til artikel 4 i direktiv 77/187.

Nationale bestemmelser

Artikel 2112 i den italienske civillovbog

11 I Italien er gennemførelsen af direktiv 77/187 og efterfølgende af direktiv 2001/23 bl.a. sket ved artikel 2112 i civillovbogen, som foreskriver, at »[v]ed virksomhedsoverførsel fortsætter arbejdsforholdet med erhververen, og arbejdstageren bibeholder alle de rettigheder, der følger heraf. […] Erhververen skal anvende de […] kollektive overenskomster, der var gældende på datoen for overførslen, indtil de udløber, medmindre de erstattes af andre kollektive overenskomster, der finder anvendelse i erhververens virksomhed«.

Artikel 8 i lov nr. 124/99 og de ministerielle dekreter til gennemførelse heraf

12 Indtil 1999 blev serviceydelserne på de offentlige skoler i Italien, som bl.a. omfatter rengøring og vedligeholdelse af lokalerne samt administrativ bistand, varetaget dels af statsansat administrativt, teknisk og assisterende personale (ATA-personale), dels af lokale myndigheder, såsom kommuner. De lokale myndigheder varetog disse opgaver enten ved brug af eget administrativt, teknisk og assisterende personale (herefter »ATA-ansatte ved de lokale myndigheder«) eller ved indgåelse af kontrakter med private virksomheder.

13 ATA-ansatte ved de lokale myndigheder blev aflønnet i henhold til de vilkår, der var fastsat i den nationale kollektive overenskomst for lokale myndigheder (Contratto collettivo nazionale di Lavoro — Regioni Autonomie locali, herefter »CCNL for ansatte ved de lokale myndigheder«). Derimod blev statsansat ATA-personale, som var beskæftiget i de offentlige skoler, aflønnet efter de vilkår, der var fastsat i den nationale overenskomst for ansatte i skolesektoren (Contratto collettivo nazionale di Lavoro della Scuola, herefter »CCNL for ansatte i skolesektoren«).

14 Lov nr. 124 af 3. maj 1999 om vedtagelse af hasteforanstaltninger vedrørende ansatte ved skolerne (legge n. 124 disposizioni urgenti in materia di personale scolastico) (GURI nr. 107 af 10.5.1999, s. 4, herefter »lov nr. 124/99«) fastsatte, at ATA-ansatte ved de kommunale myndigheder, som var beskæftiget i de offentlige skoler, pr. 1. januar 2000 skulle overføres til ansættelse som statsansat ATA-personale.

15 I denne forbindelse bestemmer artikel 8, stk. 1 og 2, i lov nr. 124/99 følgende:

»1. ATA-ansatte ved statens institutioner og skoler […] henhører under staten. Bestemmelser om, at disse ansatte stilles til rådighed af kommuner og regioner, ophæves.

2. De i stk. 1 omhandlede ansatte, der er ansat af lokale myndigheder og beskæftiget ved statsskoler på datoen for denne lovs ikrafttræden, overføres til ansættelse som statsansat ATA-personale og ansættes med de tilsvarende faglige kvalifikationer og erhvervsprofiler med henblik på udøvelse af de funktioner, der svarer til disse profiler. Ansatte med kvalifikationer og profiler, som ikke findes tilsvarende inden for det statsansatte ATA-personale, kan inden for tre måneder fra denne lovs ikrafttræden vælge at forblive ansat hos deres oprindelige lokale myndighed. Disse ansatte bevarer i retlig og økonomisk henseende den anciennitet, der er optjent hos den oprindelige lokale myndighed, og har ret til indtil videre at beholde deres arbejdssted, hvis der er en ledig stilling.«

16 Lov nr. 124/99 blev gennemført ved dekret af 23. juli 1999 om overførsel af ATA-ansatte ved de lokale myndigheder til staten som omhandlet i artikel 8 i lov nr. 124/99 (decreto trasferimento del personale ATA dagli enti locali allo Stato, ai sensi dell'art. 8 della legge 3 maggio 1999, n. 124) (GURI nr. 16 af 21.1.2000, s. 28, herefter »ministerielt dekret af 23.7.1999«). Dette dekrets artikel 3 bestemmer:

»[…]

Et dekret […] fastsætter kriterierne for optagelse i skolesektoren, som har til formål at sidestille behandlingen af de pågældende ansatte med behandlingen af de ansatte inden for denne sektor med hensyn til aflønning, løntillæg og retlig og økonomisk anerkendelse, samt betydningen for den fremtidige administration af den anciennitet, der er erhvervet ved de lokale myndigheder, efter indgåelsen af en kollektiv overenskomst, der skal forhandles […] mellem [l'Agenzia per la rappresentanza negoziale

delle pubbliche amministrazioni (organ, som repræsenterer de offentlige myndigheder), herefter »ARAN«] og de faglige organisationer […]«

17 I artikel 9 i ministerielt dekret af 23. juli 1999 bestemmes:

»Fra den 24. maj 1999 indtræder staten i stedet for de lokale myndigheder i de aftaler, som disse har indgået, og eventuelt efterfølgende forlænget, for så vidt angår udførelsen af ATA-funktioner på statsskolerne, som arbejdsgiver for de ansatte. […] Staten indtræder i de kontrakter, som de lokale myndigheder har indgået med virksomheder […] for så vidt angår de ATA-funktioner, som loven pålægger de lokale myndigheder at udføre på vegne af staten […], uden at dette dog berører videreførelsen af de aktiviteter, som udføres af tredjemand ansat […] i henhold til gældende lovbestemmelser.«

18 Den i artikel 3 i ministerielt dekret af 23. juli 1999 fastsatte aftale mellem ARAN og de faglige organisationer blev underskrevet den 20. juli 2000 og godkendt ved ministerielt dekret af 5. april 2001 om godkendelse af aftalen af 20. juli 2000 mellem ARAN og repræsentanterne for de faglige organisationer og sammenslutninger vedrørende kriterierne for optagelse af de tidligere ansatte ved de lokale myndigheder, som er overført til skolesektoren (decreto recepimento dell'accordo ARAN — Rappresentanti delle organizzazioni e confederazioni sindacali in data 20 luglio 2000, sui criteri di inquadramento del personale già dipendente degli enti locali e transitato nel comparto scuola) (GURI nr. 162 af 14.7.2001, s. 27, herefter »ministerielt dekret af 5.4.2001«).

19 Nævnte aftale bestemmer følgende:

»*Artikel 1*

Anvendelsesområde

Denne aftale finder anvendelse fra den 1. januar 2000 på ansatte ved de lokale myndigheder, som er overført til skolesektoren i henhold til artikel 8 i [lov nr. 124/99] og […] ministerielt dekret […] af 23. juli 1999 […]

Artikel 2

Kontraktforhold

1. Fra den 1. januar 2000 finder [CCNL for ansatte ved de lokale myndigheder] ikke længere anvendelse på ansatte, der er omfattet af denne aftale […]; fra samme dato er disse ansatte omfattet af [CCNL for ansatte i skolesektoren], herunder for så vidt angår alle forhold vedrørende løntillæg, jf. dog bestemmelser om det modsatte i de følgende artikler.

[…]

Artikel 3

Indplacering og aflønning

1. De i denne aftales artikel 1 omhandlede arbejdstagere indplaceres på lønskalaen på det lønniveau, der svarer til de faglige kvalifikationer inden for skolesektoren, […] på følgende måde. Disse arbejdstagere tildeles […] et lønniveau, som svarer til eller ligger umiddelbart under deres årlige løn pr. 31. december 1999, bestående af løn og individuelle anciennitetstillæg samt, for de arbejdstagere, der er berettiget hertil, [godtgø-

relser i henhold til CCNL til ansatte ved de lokale myndigheder]. En eventuel forskel mellem lønnens størrelse i henhold til indplaceringen og den løn, som arbejdstageren modtog pr. 31. december 1999, jf. ovenfor, udbetales til den pågældende individuelt og får med tiden virkning i forbindelse med overgangen til det følgende lønniveau. De af denne aftale omfattede ansatte modtager en særlig supplerende godtgørelse på det beløb, der gælder pr. 31. december 1999, hvis denne godtgørelse er højere end den godtgørelse, der ydes for tilsvarende kvalifikationer inden for skolesektoren. […]

[…]

Artikel 9

Grundløn og løntillæg

1. Fra den 1. januar 2000 finder alle bestemmelser vedrørende løn i [CCNL for ansatte i skolesektoren] anvendelse på ansatte, som er omfattet af denne aftale, ifølge de i nævnte CCNL fastsatte nærmere bestemmelser.

2. Fra den 1. januar 2000 modtager de af denne aftale omfattede ansatte midlertidigt et individuelt løntillæg svarende til de bruttobeløb, som fremgår af tabel […] i bilaget til [CCNL for ansatte i skolesektoren]. […]

[…]«

20 Disse bestemmelser gav anledning til søgsmål anlagt af overførte ATA-ansatte, som nedlagde påstand om fuldstændig anerkendelse af den anciennitet, som de havde optjent hos de lokale myndigheder. De gjorde i denne forbindelse gældende, at de kriterier, som var fastsat i den aftale, der blev godkendt ved ministerielt dekret af 5. april 2001, betød, at de efter deres overgang til ansættelse som statsansat ATA-personale blev indplaceret og aflønnet på samme måde som statsansat ATA-personale med lavere anciennitet. Ifølge deres argumentation foreskriver artikel 8 i lov nr. 124/99, at alle overførte ATA-ansatte bevarer den anciennitet, der er optjent hos de lokale myndigheder, således at disse ansatte pr. 1. januar 2000 modtager samme løn som en statsansat ATA-medarbejder med samme anciennitet.

21 Disse tvister førte til, at Corte suprema di cassazione (den italienske kassationsret) i løbet af 2005 afsagde et vist antal domme, hvori retten i det væsentlige gav sagsøgerne medhold.

Lov nr. 266/2005

22 Den italienske lovgiver har, ved godkendelse af en lovændring fra den italienske regering, i artikel 1 i lov nr. 266/2005 af 23. december 2005 om bestemmelser vedrørende fastlæggelse af det årlige og flerårlige statsbudget (finansloven for 2006) [legge n° 266/2005 disposizioni per la formazione del bilancio annuale e pluriennale dello Stato (legge finanziaria 2006)] (almindeligt tillæg til GURI nr. 302 af 29.12.2005, herefter »lov nr. 266/2005«) indsat et stk. 218 med følgende ordlyd:

»Artikel 8, stk. 2, i [lov nr. 124/99] skal forstås således, at ansatte ved de lokale myndigheder, der er blevet overført til ansættelse som statsansat [ATA-personale], ansættes med de for tjeneste i staten tilsvarende faglige kvalifikationer og erhvervsprofiler,

på grundlag af den samlede aflønning, som de modtog på tidspunktet for overførslen, med tildeling af en lønindplacering, som svarer til eller er umiddelbart lavere end den årsløn, som de modtog pr. 31. december 1999, og som udgøres af løn, af individuelt anciennitetstillæg samt, i givet fald, af eventuelle godtgørelser, jf. den på datoen for ansættelsen i staten gældende [CCNL for ansatte ved de lokale myndigheder]. En eventuel difference mellem startlønindplaceringen og den årsløn, som de pågældende ansatte modtog pr. 31. december 1999, […] udbetales individuelt og skal tjene til, med tiden, at opnå en højere lønindplacering. Dette gælder med forbehold for opfyldelsen af de domme, der er afsagt på tidspunktet for denne lovs ikrafttræden.«

23 Adskillige retter forelagde Corte costituzionale (den italienske forfatningsdomstol) spørgsmålet om, hvorvidt artikel 1, stk. 218, i lov nr. 266/2005 er forenelig med den italienske forfatning, navnlig med reglen om den dømmende magts uafhængighed, idet denne regel medfører et forbud for lovgiver mod at blande sig i opgaven med at tilvejebringe en ensartet fortolkning af loven, som er forbeholdt Corte suprema di cassazione.

24 Ved dom af 18. juni 2007 samt ved efterfølgende kendelser fastslog Corte costituzionale, at artikel 1, stk. 218, i lov nr. 266/2005 ikke tilsidesætter almindelige retsprincipper. Corte costituzionale fandt bl.a., at denne bestemmelse ikke udgør en ny regel i forhold til artikel 8, stk. 2, i lov nr. 124/99, og at den gør det muligt at lette ATA-ansatte ved de lokale myndigheders overgang til staten, idet disse ansatte befinder sig i en situation, der er forskellig fra situationen for de ansatte, som allerede var ansat i staten på tidspunktet for overførslen.

25 I 2008 stillede Corte suprema di cassazione et nyt spørgsmål til Corte costituzionale vedrørende lov nr. 266/2005's forenelighed med forfatningen, henset til princippet om effektiv domstolsbeskyttelse i artikel 6 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMRK«).

26 Ved dom af 16. november 2009 fastslog Corte costituzionale, at artikel 1, stk. 218, i lov nr. 266/2005 ikke udgør en krænkelse af nævnte princip. Corte costituzionale fandt bl.a., at bestemmelsen udgør en af de mulige fortolkninger af artikel 8, stk. 2, i lov nr. 124/99, og at den derfor ikke indeholder en ufordelagtig ændring af en velerhvervet rettighed.

27 I løbet af 2008 og 2009 blev der ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol anlagt tre søgsmål af ATA-ansatte ved de lokale myndigheder, som havde været genstand for en overførsel, med påstand om, at Den Italienske Republik med vedtagelsen af artikel 1, stk. 218, i lov nr. 266/2005 tilsidesatte EMRK's artikel 6 og artikel 1 i tillægsprotokol nr. 1 til den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder. Ved dom af 7. juni 2011 gav domstolen sagsøgerne medhold (Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom i sagen Agrati m.fl. mod Italien).

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

28 Ivana Scattolon, som siden den 16. maj 1980 har været ansat i Scorzè kommune som pedel på statens skoler, udførte indtil den 31. december 1999 dette arbejde som ATA-ansat ved de lokale myndigheder.

29 Fra den 1. januar 2000 blev hun i medfør af artikel 8 i lov nr. 124/99 overført til ansættelse som statsansat ATA-medarbejder.

30 I henhold til ministerielt dekret af 5. april 2001 blev Ivana Scattolon indplaceret på et løntrin, som inden for staten svarer til ni års anciennitet.

31 Ivana Scattolon, som således ikke opnåede anerkendelse af den anciennitet på ca. 20 år, som hun havde optjent i Scorzè kommune, og som var af den opfattelse, at hun herved havde været udsat for en væsentlig lønnedgang, anlagde ved stævning indleveret den 27. april 2005 sag ved Tribunale di Venezia med henblik på at opnå anerkendelse af hele den nævnte anciennitet og følgelig at blive indplaceret på det løntrin, som for statsansat ATA-personale svarer til en anciennitet på 15 til 20 år.

32 Som følge af vedtagelsen af artikel 1, stk. 218, i lov nr. 266/2005 udsatte Tribunale di Venezia dommen i sagen og forelagde spørgsmålet om nævnte bestemmelses forenelighed med bl.a. principperne om retssikkerhed og effektiv domstolsbeskyttelse for Corte costituzionale. Ved kendelse af 9. juni 2008 fandt sidstnævnte domstol med henvisning til sin dom af 18. juni 2007, at nævnte artikel 1, stk. 218, ikke tilsidesætter almindelige retsprincipper.

33 Det er på den baggrund, at Tribunale di Venezia har besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal [direktiv 77/187] og/eller [direktiv 2001/23] eller andre anvendelige [EU-] regler fortolkes således, at EU-reglerne kan finde anvendelse i en situation, der indebærer overførsel af rengørings- og vedligeholdelsespersonale ved statsskoler fra lokale offentlige myndigheder (kommuner og amter) til staten i tilfælde, hvor

overførslen ikke blot har medført overtagelse af aktiviteterne og ansættelsesforholdet for alt personalet (pedeller), men også overtagelse af entrepriseaftaler indgået med private virksomheder til opnåelse af de pågældende tjenesteydelser?

2) Skal kontinuiteten i ansættelsesforholdet, jf. artikel 3, stk. 1, første afsnit, i direktiv [77/187] (som sammen med [direktiv 98/50] resulterede i [direktiv 2001/23/EF]), fortolkes således, at en kvantificering af de økonomiske ydelser, som hos erhververen er knyttet til ancienniteten, tager højde for alle arbejdsårene for det overførte personale — også de år, hvor personalet var ansat hos overdrageren?

3) Skal artikel 3 i [direktiv 77/187] og/eller [direktiv 98/50 og direktiv 2001/23] fortolkes således, at de rettigheder, som arbejdstageren bevarer i forhold til erhververen, også omfatter fordele, som han har erhvervet i forhold til overdrageren, såsom anciennitet, når der hertil er knyttet rettigheder af økonomisk art som følge af den kollektive overenskomst, der gælder for erhververen?

4) Skal de generelle principper i den gældende [EU-]ret om retssikkerhed, beskyttelse af den berettigede forventning, ligestilling af sagens parter, effektiv retsbeskyttelse, retten til en uafhængig domstol og mere generelt til en retfærdig rettergang, som garanteres ved [artikel 6 TEU] […] — sammenholdt med artikel 6 i [EMRK] og med artikel 46, 47 og 52, stk. 3, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, proklameret i Nice den 7. december 2000, som gennemført ved Lissabontraktaten — fortolkes således, at principperne er til hinder for, at den italienske stat efter et betragteligt tidsrum (fem år) indfører en autoritativ fortolkningsregel, der afviger fra den ordlyd, der skal fortolkes, og som strider mod den faste og konsoliderede fortolkning fra det organ, der har til opgave at sikre en ensartet fortolkning af loven, en regel som endvidere har betydning ved afgørelsen af tvister, hvor den italienske stat optræder som part?«

Retsforhandlingerne for Domstolen

34 Ved skrivelse af 9. juni 2011 fremsatte sagsøgeren i hovedsagen, henset til dommen i sagen Agrati m.fl. mod Italien, begæring om genåbning af den mundtlige forhandling.

35 I denne forbindelse bemærkes, at Domstolen i henhold til fast praksis ex officio efter at have hørt generaladvokaten eller på parternes begæring i overensstemmelse med artikel 61 i Domstolens procesreglement kan træffe bestemmelse om genåbning af den mundtlige forhandling, såfremt den finder, at sagen er utilstrækkeligt oplyst, eller at sagen skal afgøres på grundlag af et argument, som ikke har været drøftet af parterne (jf. bl.a. dom af 14.12.2004, sag C-210/03, Swedish Match, Sml. I, s. 11893, præmis 25, af 26.6.2008, sag C-284/06, Burda, Sml. I, s. 4571, præmis 37, og af 17.3.2011, sag C-221/09, AJD Tuna, Sml. I, s. 1655, præmis 36).

36 I det foreliggende tilfælde finder Domstolen, at den råder over alle de oplysninger, der er nødvendige for at behandle anmodningen om præjudiciel afgørelse, og at denne anmodning ikke skal afgøres på grundlag af et argument, som endnu ikke har været drøftet af parterne.

37 Følgelig kan den af sagsøgeren i hovedsagen fremsatte begæring om afholdelse af et nyt retsmøde, eller den subsidiære begæring om tilladelse til at indgive supplerende skriftlige indlæg, ikke tiltrædes.

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

38 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om en offentlig myndighed i en medlemsstats overtagelse af det personale, som er ansat af en anden offentlig myndighed og beskæftiget med levering af hjælpetjenester til skoler, udgør en »virksomhedsoverførsel« som omhandlet i EU-reglerne om varetagelse af arbejdstagernes rettigheder.

39 Eftersom nævnte regler kun kan påberåbes af personer, som er beskyttet som arbejdstagere i henhold til den pågældende medlemsstats nationale lovgivning på det arbejdsretlige område (jf. bl.a. dom af 10.12.1998, forenede sager C-173/96 og C-247/96, Hidalgo m.fl., Sml. I, s. 8237, præmis 24, og af 14.9.2000, sag C-343/98, Collino og Chiappero, Sml. I, s. 6659, præmis 36), bemærkes indledningsvis, at ifølge den forelæggende rets konstateringer, som ikke er bestridt af den italienske regering, er ATA-ansatte beskæftiget i de offentlige skoler i Italien omfattet af en sådan beskyttelse. Heraf følger, at sagsøgeren i hovedsagen er omfattet af EU-reglerne om varetagelse af arbejdstagernes rettigheder, for så vidt som betingelserne for disse reglers anvendelse, som specifikt er opregnet heri, er opfyldt.

40 Indledningsvis konstateres ligeledes, at overtagelsen af nævnte personale fandt sted den 1. januar 2000, dvs. før udløbet af den frist, der var pålagt medlemsstaterne til at gennemføre direktiv 98/50, og før vedtagelsen af direktiv 2001/23. Heraf følger, at det af den forelæggende ret stillede spørgsmål skal undersøges i forhold til direktiv 77/187 i dets oprindelige affattelse (jf. analogt dom af 20.11.2003, sag C-340/01, Abler m.fl., Sml. I, s. 14023, præmis 5, og af 9.3.2006, sag C-499/04, Werhof, Sml. I, s. 2397, præmis 15 og 16).

41 I henhold til artikel 1, stk. 1, i nævnte affattelse af direktiv 77/187 fandt direktivet anvendelse »på overførsel af virksomheder, bedrifter eller dele af bedrifter til en anden indehaver som følge af overdragelse eller fusion«. Det må derfor undersøges, om en offentlig myndighed i en medlemsstats overtagelse af det personale, som er ansat af en anden offentlig myndighed og beskæftiget med aktiviteter som de i hovedsagen omhandlede, kan opfylde samtlige de betingelser, som nævnes i denne bestemmelse.

Om der foreligger en »virksomhed« som omhandlet i direktiv 77/187

42 Begrebet »virksomhed« som omhandlet i artikel 1, stk. 1, i direktiv 77/187 omfatter en økonomisk enhed, der er organiseret på stabil måde, uafhængigt af den pågældende enheds retlige form og finansieringsmåde. En sådan enhed udgøres af en helhed af personer og aktiver, der gør det muligt at udøve en økonomisk virksomhed med et selvstændigt formål, og som er tilstrækkelig struktureret og selvstændig (dom af 10.12.1998, forenede sager C-127/96, C-229/96 og C-74/97, Hernández Vidal m.fl., Sml. I, s. 8179, præmis 26 og 27, og af 26.9.2000, sag C-175/99, Mayeur, Sml. I, s. 7755, præmis 32, samt dommen i sagen Abler m.fl., præmis 30; jf. ligeledes, for så vidt angår artikel 1, stk. 1, i direktiv 2001/23, dom af 13.9.2007, sag C-458/05, Jouini m.fl., Sml. I, s. 7301, præmis 31, og af 29.7.2010, sag C-151/09, UGT-FSP, Sml. I, s. 7591, præmis 26).

43 Begrebet »økonomisk virksomhed«, som er indeholdt i den i foregående præmis anførte definition, omfatter enhver virksomhed, der består i at udbyde varer og tjenesteydelser på et bestemt marked (dom af 25.10.2001, sag C-475/99, Ambulanz Glöckner, Sml. I, s. 8089, præmis 19, af 24.10.2002, sag C-82/01 P, Aéroports de Paris mod Kommissionen, Sml. I, s. 9297, præmis 79, og af 10.1.2006, sag C-222/04, Cassa di Risparmio di Firenze m.fl., Sml. I, s. 289, præmis 108).

44 Aktiviteter, der henhører under udøvelsen af beføjelser vedrørende offentlig myndighed, er principielt udelukket fra at blive anset for at være økonomisk virksomhed (jf. bl.a. dom af 1.7.2008, sag C-49/07, MOTOE, Sml. I, s. 4863, præmis 24 og den deri nævnte retspraksis, samt, for så vidt angår direktiv 77/187, dom af 15.10.1996, sag C-298/94, Henke, Sml. I, s. 4989, præmis 17). Ydelser, som uden at henhøre under udøvelsen af beføjelser vedrørende offentlig myndighed varetages af almen interesse og uden gevinst for øje, og som udbydes i konkurrence med erhvervsdrivende, der arbejder med gevinst for øje, er derimod blevet anset for at være økonomisk virksomhed (jf. i denne retning dom af 23.4.1991, sag C-41/90, Höfner og Elser, Sml. I, s. 1979, præmis 22, samt dommen i sagen Aéroports de Paris mod Kommissionen, præmis 82, og i sagen Cassa di Risparmio di Firenze, præmis 122 og 123).

45 Som det fremgår af artikel 8 i lov nr. 124/99, består den gruppe arbejdstagere, som blev overtaget af staten, i det foreliggende tilfælde af ATA-ansatte ved de lokale myndigheder, som er beskæftiget i offentlige skoler. Det fremgår ligeledes af sagsakterne, at disse ansattes aktiviteter består i at varetage de hjælpetjenester, som skolerne har brug for med henblik på at gennemføre deres undervisningsopgaver under optimale betingelser. Disse tjenester vedrører bl.a. rengøring og vedligeholdelse af lokaler samt administrativ bistand.

46 Det fremgår desuden af de faktuelle oplysninger fra den forelæggende ret samt af artikel 9 i ministerielt dekret af 23. juli 1999, at nævnte tjenester i visse tilfælde er overdraget til private økonomiske aktører som underleverance. Det er i øvrigt ubestridt, at disse tjenester ikke henhører under udøvelsen af beføjelser vedrørende offentlig myndighed.

47 Det fremgår således heraf, at de aktiviteter, der udøves af de i hovedsagen omhandlede overførte arbejdstagere, er af økonomisk karakter som omhandlet i førnævnte retspraksis og har et selvstændigt formål, hvilket består i at yde teknisk og administrativ bistand til skolerne. Det er i øvrigt ubestridt, at de ATA-ansatte blev opfattet som en struktureret enhed af lønmodtagere.

48 Henset til den i denne doms præmis 42 anførte retspraksis og til den italienske regerings skriftlige bemærkninger, skal det tillige undersøges, for det første, om kvalifikationen af de omhandlede ansatte som værende en »virksomhed« berøres af, at der ikke foreligger aktiver, for det andet, om denne gruppe af arbejdstagere er tilstrækkelig uafhængig til at kunne kvalificeres som værende en »økonomisk enhed« og således en virksomhed og, for det tredje, om den omstændighed, at nævnte arbejdstagere tilhører den offentlige administration, har nogen betydning.

49 For så vidt angår, for det første, den omstændighed, at der ikke foreligger aktiver, har Domstolen gentagne gange fastslået, at aktiviteten inden for visse brancher hovedsagelig er baseret på arbejdskraften. Under disse omstændigheder kan en struktureret enhed af arbejdstagere til trods for, at der ikke foreligger materielle eller immaterielle aktiver af betydning, udgøre en økonomisk enhed som omhandlet i direktiv 77/187 (jf. bl.a., for så vidt angår rengøringsydelser, dommen i sagen Hernández Vidal m.fl., præmis 27, og i sagen Hidalgo m.fl., præmis 26; jf. ligeledes, for så vidt angår direktiv 2001/23, dom af 20.1.2011, sag C-463/09, CLECE, Sml. I, s. 95, præmis 39).

50 Denne retspraksis kan overføres til det i hovedsagen omhandlede tilfælde, eftersom ingen af de aktiviteter, der udføres af den pågældende gruppe af lønmodtagere, synes at kræve, at der foreligger aktiver af betydning. Kvalifikationen af gruppen af arbejdstagere som værende en økonomisk enhed kan derfor ikke udelukkes som følge af den omstændighed, at denne enhed ikke, foruden disse ansatte, omfatter materielle eller immaterielle aktiver.

51 Hvad, for det andet, angår spørgsmålet om, hvorvidt en gruppe arbejdstagere som den i hovedsagen omhandlede er tilstrækkelig uafhængig, bemærkes, at begrebet uafhængighed i forbindelse med EU-reglerne vedrørende varetagelse af arbejdstagernes rettigheder henviser til den kompetence, der tildeles de ansvarlige for den pågældende gruppe af arbejdstagere, til relativt frit og selvstændigt at tilrettelægge arbejdet i nævnte gruppe og, mere specifikt, til at udstede instruktioner og til at fordele opgaver til underordnede arbejdstagere, som tilhører denne gruppe, og det uden direkte indblanding fra arbejdsgiverens andre organisationsstrukturer (jf. i denne retning UGT-

FSP-dommen, præmis 42 og 43). Selv om tilstedeværelsen af en tilstrækkelig selvstændig gruppe ganske vist ikke afkræftes af den omstændighed, at arbejdsgiveren pålægger nævnte gruppe af arbejdstagere præcise forpligtelser og derfor udøver en stor indflydelse på sidstnævntes aktiviteter, er det imidlertid nødvendigt, at nævnte gruppe har en vis frihed ved tilrettelæggelsen og udførelsen af sine opgaver (jf. i denne retning dommen i sagen Hidalgo m.fl., præmis 27).

52 I det foreliggende tilfælde fremgår det — med forbehold for den undersøgelse, der skal foretages af den forelæggende ret — at de ATA-ansatte ved de lokale myndigheder, som var beskæftiget i skolerne, inden for de kollektive myndigheders administration udgjorde en enhed, som relativt frit og selvstændigt kunne tilrettelægge og udføre sine opgaver, bl.a. gennem instruktioner fra medarbejdere blandt de nævnte ATA-ansatte, som var ansvarlige for koordinering og ledelse.

53 Hvad, for det tredje og endelig, angår den omstændighed, at de overførte ansatte og deres aktiviteter er integreret i den offentlige administration, bemærkes, at denne blotte omstændighed ikke kan unddrage denne enhed fra at være omfattet af anvendelsen af direktiv 77/187 (jf. i denne retning Collino og Chiappero-dommen, præmis 33 og 35). Den modsatte konklusion ville ikke være forenelig med den i denne doms præmis 42 nævnte retspraksis, hvorefter enhver tilstrækkelig struktureret og selvstændig enhed af personer og aktiver, der gør det muligt at udøve en økonomisk virksomhed med et selvstændigt formål, udgør en »virksomhed« som omhandlet i artikel 1, stk. 1, i direktiv 77/187, uafhængigt af den pågældende enheds retlige form og finansieringsmåde.

54 Selv om det er korrekt, at Domstolen, som påpeget af den italienske regering, har udeladt »reorganisering af den offentlige forvaltning« og »overførsel af forvaltningsopgaver mellem offentlige myndigheder« fra direktiv 77/187's anvendelsesområde, en undtagelse, som efterfølgende er stadfæstet i dette direktivs artikel 1, stk. 1, i den

affattelse, der følger af direktiv 98/50, samt i artikel 1, stk. 1, i direktiv 2001/23, står det imidlertid fast, således som Domstolen allerede har fastslået, og som generaladvokaten har påpeget i punkt 46-51 i forslaget til afgørelse, at rækkevidden af disse tilkendegivelser er begrænset til tilfælde, hvor overførslen vedrører aktiviteter, der henhører under udøvelsen af offentlig myndighed (Collino og Chiappero-dommen, præmis 31 og 32 og den deri nævnte retspraksis).

55 Det fremgår ganske vist af sagsakterne, at Ministeros overtagelse af de ATA-ansatte ved de lokale myndigheder fandt sted i forbindelse med en reorganisering af den offentlige forvaltning i Italien. Domstolen har imidlertid langt fra fastslået, at enhver overførsel i forbindelse med eller som indgår i en reorganisering af den offentlige forvaltning skal udelukkes fra direktiv 77/187's anvendelsesområde, men blot i den af den italienske regering påberåbte retspraksis præciseret, at reorganisering af den offentlige forvaltning og overførsel af forvaltningsopgaver mellem offentlige myndigheder ikke i sig selv og som sådan er en virksomhedsoverførsel som omhandlet i nævnte direktiv (jf. Henke-dommen, præmis 14, Collino og Chiappero-dommen, præmis 31, og Mayeur-dommen, præmis 33).

56 Domstolen har bl.a. fastslået, at oprettelsen af et forvaltningsfællesskab og dettes overtagelse af visse af kompetencer fra de kommuner, som deltager heri, udgør en reorganisering af udøvelsen af offentlig myndighed og derfor ikke kan henhøre under direktiv 77/187 (jf. Henke-dommen, præmis 16 og 17), og i andre sager fastslået, at overførsel af ansatte, som udøver økonomiske aktiviteter i en offentlig myndighed, henhører under dette direktiv (jf. bl.a. dommen i sagen Hidalgo m.fl., præmis 24, og Collino og Chiappero-dommen, præmis 32).

57 Der er ingen begrundelse for, at denne retspraksis udvikles således, at offentligt ansatte, som er beskyttet som arbejdstagere i henhold til den nationale lovgivning, og som overføres til en ny arbejdsgiver i den offentlige forvaltning, ikke kan være omfattet af

beskyttelsen i direktiv 77/187 alene med den begrundelse, at denne overførsel finder sted i forbindelse med en reorganisering af den offentlige forvaltning.

58 Det bemærkes i denne forbindelse, at hvis en sådan fortolkning var tilladt, kunne enhver overførsel, som blev pålagt sådanne arbejdstagere, unddrages direktiv 77/187's anvendelsesområde af den pågældende offentlige myndighed blot ved, at denne gør gældende, at overførslen sker som led i en reorganisering af personalet. Mange kategorier af arbejdstagere, som udøver økonomiske aktiviteter som defineret i Domstolens praksis, ville således risikere at blive frataget den i dette direktiv fastsatte beskyttelse. Dette resultat ville være vanskeligt foreneligt såvel med ordlyden af dette direktivs artikel 2, hvorefter overdrageren og erhververen kan være enhver fysisk eller juridisk person, der er arbejdsgiver, som med nødvendigheden af, henset til det formål om social beskyttelse, der forfølges med nævnte direktiv, at fortolke undtagelserne til anvendelse af dette strengt (jf., for så vidt angår direktiv 2001/23, dom af 11.6.2009, sag C-561/07, Kommissionen mod Italien, Sml. I, s. 4959, præmis 30 og den deri nævnte retspraksis).

59 Endelig påpeges, at anvendelsen af reglerne i direktiv 77/187 i situationer som den i hovedsagen omhandlede ikke berører medlemsstaternes ret til at rationalisere deres offentlige administrationer. Anvendeligheden af dette direktiv har alene til formål at forhindre, at overførte arbejdstagere alene på grund af overførslen stilles ringere, end de var stillet før overførslen. Som Domstolen har fastslået gentagne gange, og som det i øvrigt fremgår af artikel 4 i direktiv 77/187, fratager direktivet ikke medlemsstaterne muligheden for at tillade arbejdsgiverne at ændre arbejdsforholdene i ugunstig retning, navnlig med hensyn til beskyttelse mod afskedigelse og lønvilkår. Nævnte direktiv forbyder blot, at sådanne ændringer finder sted i forbindelse med og på grund af overførslen (jf. i denne retning bl.a. dom af 10.2.1988, sag 324/86, Foreningen af Arbejdsledere i Danmark, »Daddy's Dance Hall«-dommen, Sml. s. 739, præmis 17, af 12.11.1992, sag C-209/91, Rask og Christensen, Sml. I, s. 5755, præmis 28, samt Collino og Chiappero-dommen, præmis 52).

Om der foreligger en »overførsel« »som følge af overdragelse eller fusion« som omhandlet i direktiv 77/187

60 Med henblik på at afgøre, om der foreligger »overførsel« af virksomhed som omhandlet i artikel 1, stk. 1, i direktiv 77/187, er det afgørende kriterium, om den pågældende økonomiske enhed har bevaret sin identitet efter at være blevet overtaget af den nye arbejdsgiver (jf. bl.a. dom af 18.3.1986, sag 24/85, Spijkers, Sml. s. 1119, præmis 11 og 12, og UGT-FSP-dommen, præmis 22).

61 Hvis denne enhed fungerer uden aktiver af betydning, kan det ikke være afgørende for, om enheden opretholdes efter den pågældende transaktion, at der overdrages sådanne aktiver (dommen i sagen Hernández Vidal m.fl., præmis 31, og i sagen Hidalgo m.fl., præmis 31, samt UGT-FSP-dommen, præmis 28).

62 I dette tilfælde, der, således som det blev fastslået i denne doms præmis 50, er det relevante med hensyn til tvisten i hovedsagen, opretholder den pågældende gruppe af arbejdstagere sin identitet, når den nye arbejdsgiver viderefører aktiviteterne og overtager en efter antal og kvalifikationer betydelig del af nævnte arbejdstagere (jf. dommen i sagen Hernández Vidal m.fl., præmis 32, og UGT-FSP-dommen, præmis 29).

63 Hvad angår udtrykket »som følge af overdragelse eller fusion«, der ligeledes fremgår af artikel 1, stk. 1, i direktiv 77/187, bemærkes, at Domstolen som følge såvel af forskellene mellem de sproglige versioner af dette direktiv som af forskellene mellem de nationale lovgivninger med hensyn til de begreber, hvortil disse henviser, har anlagt en fortolkning af dette udtryk, der er tilstrækkeligt smidig til at tilgodese formålet med dette direktiv, nemlig at beskytte arbejdstagerne ved ændring af indehaver (dom af 19.5.1992, sag C-29/91, Redmond Stichting, Sml. I, s. 3189, præmis 10 og 11, og af 7.3.1996, forenede sager C-171/94 og C-172/94, Merckx og Neuhuys, Sml. I, s. 1253, præmis 28, samt dommen i sagen Jouini m.fl., præmis 24). Domstolen har således fastslået, at den omstændighed, at overførslen er en følge af afgørelser, som er truf-

fet ensidigt af offentlige myndigheder og ikke beror på en aftale, ikke kan udelukke, at direktivet finder anvendelse (jf. bl.a. Redmond Stichting-dommen, præmis 15-17, Collino og Chiappero-dommen, præmis 34, og UGT-FSP-dommen, præmis 25).

64 Den italienske regering har, uden at stille spørgsmålstegn hverken ved den i denne doms præmis 60-63 anførte retspraksis eller ved den omstændighed, at den i hovedsagen omhandlede overførsel er baseret på lov nr. 124/99 og derfor følger af en afgørelse, som er truffet ensidigt af de offentlige myndigheder, bemærket, at den italienske stats overtagelse af de pågældende ansatte i det foreliggende tilfælde kun var fakultativ, eftersom de ansatte kunne vælge at forblive ansat i de lokale myndigheder, som de henhørte under. Under disse omstændigheder foreligger der ikke en overførsel som defineret i direktiv 77/187.

65 Den italienske regerings bemærkning hviler imidlertid på en faktisk forudsætning, som modsiges af såvel forelæggelsesafgørelsen som selve lov nr. 124/99. Det fremgår bl.a. af lovens artikel 8, stk. 2, at de eneste ATA-ansatte, som havde mulighed for at vælge at forblive ansat hos deres oprindelige arbejdsgiver, var dem, hvis kvalifikationer og profiler ikke fandtes tilsvarende hos erhververen. Det følger af denne regel samt af ordlyden af de øvrige bestemmelser i nævnte artikel 8, at de ATA-ansatte ved de lokale myndigheder, som var beskæftiget i skolerne, samlet set og principielt blev pålagt en overførsel.

66 På baggrund af de forudgående betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at en offentlig myndighed i en medlemsstats overtagelse af personale, som er ansat i en anden offentlig myndighed, og som har til opgave at levere hjælpetjenester, der bl.a. omfatter vedligeholdelsesopgaver og administrativ bistand, til skoler, er en virksomhedsoverførsel, som henhører under direktiv 77/187, når nævnte ansatte udgøres af en struktureret enhed af ansatte, som er beskyttet som arbejdstagere i henhold til denne medlemsstats nationale ret.

Det andet og tredje spørgsmål

67 Med det andet og tredje spørgsmål, som behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3 i direktiv 77/187 skal fortolkes således, at erhververen ved beregningen af lønnen til arbejdstagere, som har været genstand for en overførsel som omhandlet i dette direktiv, skal tage hensyn til den anciennitet, som disse arbejdstagere har optjent hos overdrageren.

68 I denne forbindelse skal det først undersøges, om Collino og Chiappero-dommen, hvori Domstolen tog stilling til et spørgsmål om anerkendelse af anciennitet i tilfælde af virksomhedsoverførsel, og hvortil såvel sagsøgeren i hovedsagen som den italienske regering i deres indlæg for Domstolen har henvist, er relevant i et tilfælde som det i hovedsagen foreliggende.

69 I nævnte dom blev det fastslået, at selv om den anciennitet, der er erhvervet hos overdrageren, ikke i sig selv udgør en ret, som de overførte arbejdstagere kan gøre gældende i forhold til erhververen, forholder det sig ikke desto mindre således, at denne anciennitet i givet fald danner grundlag for fastlæggelsen af visse af de økonomiske rettigheder, der tilkommer arbejdstagerne, og at disse rettigheder principielt skal opretholdes af erhververen på samme vilkår som hos overdrageren (jf. Collino og Chiappero-dommen, præmis 50).

70 Domstolen bemærkede, at erhververen i andre tilfælde end ved en virksomhedsoverførsel, og for så vidt som det efter national ret er tilladt, kan ændre lønvilkårene til ugunst for arbejdstagerne, og fastslog, at artikel 3, stk. 1, i direktiv 77/187 skal fortolkes således, at erhververen ved beregningen af økonomiske rettigheder skal tage hensyn til alle de tjenesteår, som det overførte personale har tilbagelagt, for så vidt som denne forpligtelse var en følge af arbejdsforholdet mellem personalet og overdrageren, og på de vilkår, som var aftalt inden for rammerne af dette forhold (Collino og Chiappero-dommen, præmis 51 og 52).

71 I sagen mellem Ivana Scattolon og Ministero er det imidlertid ubestridt, at det overførte personales og overdragerens rettigheder og pligter var indeholdt i en kollektiv overenskomst, nemlig »CCNL for ansatte ved de lokale myndigheder«, hvis anvendelse fra den 1. januar 2000, som er datoen for overførslen, blev erstattet af anvendelsen af den kollektive overenskomst hos erhververen, dvs. »CCNL for ansatte i skolesektoren«. Under disse omstændigheder og til forskel fra det, som måtte være tilfældet i den sag, som gav anledning til Collino og Chiappero-dommen, kan den anmodede fortolkning af direktiv 77/187 ikke udelukkende vedrøre direktivets artikel 3, stk. 1, men skal ligeledes, således som generaladvokaten har anført i punkt 75 i forslaget til afgørelse, tage hensyn til samme artikels stk. 2, idet sidstnævnte bestemmelse navnlig vedrører det tilfælde, hvor anvendelsen af den hos overdrageren gældende overenskomst opgives til fordel for den overenskomst, der gælder hos erhververen.

72 I henhold til første afsnit i nævnte artikel 3, stk. 2, er erhververen forpligtet til at opretholde samme løn- og arbejdsvilkår, som gjaldt for overdrageren ifølge en kollektiv overenskomst, indtil den kollektive overenskomst opsiges eller udløber, eller en anden kollektiv overenskomst træder i kraft eller får virkning. I samme bestemmelses andet afsnit tilføjes, at medlemsstaterne kan begrænse den periode, hvori løn- og arbejdsvilkårene skal opretholdes, såfremt denne periode er på mindst ét år.

73 Som Domstolen allerede har præciseret, kan reglen i artikel 3, stk. 2, andet afsnit, i direktiv 77/187 ikke fratage første afsnit i samme stykke dets indhold. Det andet afsnit forhindrer derfor ikke, at arbejdsvilkårene i den kollektive overenskomst, som de pågældende ansatte var omfattet af før overførslen, ophører med at finde anvendelse inden udløbet af et år efter overførslen, eller endog med omgående virkning fra den dato, hvor overførslen finder sted, når der foreligger et af de tilfælde, der er anført i samme stykkes første afsnit, dvs. ophævelse eller udløb af nævnte kollektive overenskomst eller en anden kollektiv overenskomsts ikrafttræden eller virkning (jf. dom af 9.3.2006, sag C-499/04, Werhof, Sml. I, s. 2397, præmis 30, og, for så vidt angår artikel 3, stk. 3, i direktiv 2001/23, dom af 27.11.2008, sag C-396/07, Juuri, Sml. I, s. 8883, præmis 34).

74 Følgelig skal reglen i artikel 3, stk. 2, første afsnit, i direktiv 77/187, hvorefter »erhververen opretholde[r] samme løn- og arbejdsvilkår, som gjaldt for overdrageren ifølge en kollektiv overenskomst, indtil […]en anden kollektiv overenskomst […] får virkning«, forstås således, at erhververen har ret til fra datoen for overførslen at anvende de arbejdsvilkår, der er fastsat i den kollektive overenskomst, som gælder hos ham, herunder vilkårene vedrørende aflønning.

75 Selv om det følger af det foregående, at direktiv 77/187 giver erhververen og andre kontraherende parter en vis frihed til at tilrettelægge lønintegrationen af de overførte arbejdstagere på en sådan måde, at denne på behørig vis tilpasses omstændighederne i forbindelse med den pågældende overførsel, står det imidlertid fast, at den valgte metode skal være i overensstemmelse med nævnte direktivs formål. Som Domstolen gentagne gange har fastslået, består dette formål i alt væsentligt i at forhindre, at overførte arbejdstagere stilles ringere alene på grund af overførslen (dom af 26.5.2005, sag C-478/03, Celtec, Sml. I, s. 4389, præmis 26 og den deri nævnte retspraksis, og, for så vidt angår direktiv 2001/23, kendelse af 15.9.2010, sag C-386/09, Briot, præmis 26).

76 Benyttelsen af muligheden for med øjeblikkelig virkning at erstatte de vilkår, som finder anvendelse på de overførte arbejdstagere i henhold til den kollektive overenskomst, der er gældende hos overdrageren, med de vilkår, som er fastsat i den hos erhververen gældende kollektive overenskomst, kan således ikke have til formål eller virkning at pålægge nævnte arbejdstagere vilkår, som samlet set er mindre gunstige end de vilkår, der fandt anvendelse før overførslen. Hvis det forholdt sig anderledes, kunne der let stilles spørgsmålstegn ved gennemførelsen af det med direktiv 77/187 forfulgte formål inden for alle sektorer, der reguleres ved kollektive overenskomster, hvilket ville svække nævnte direktivs effektive virkning.

77 Til gengæld kan direktiv 77/187 ikke med føje påberåbes med henblik på at opnå en forbedring af lønvilkårene eller af andre arbejdsvilkår i anledning af en virksomhedsoverførsel. Som anført af generaladvokaten i punkt 94 i forslaget til afgørelse, er dette

direktiv i øvrigt ikke til hinder for, at der er visse lønforskelle mellem de overførte arbejdstagere og de arbejdstagere, som allerede på tidspunktet for overførslen var ansat hos erhververen. Selv om andre retlige instrumenter og retsprincipper kunne være relevante med henblik på at undersøge lovligheden af sådanne forskelle, har nævnte direktiv for sit vedkommende kun til formål at undgå, at arbejdstagere alene på grund af overførsel til en anden arbejdsgiver stilles ringere, end det var tilfældet før overførslen.

78 I det foreliggende tilfælde er det ubestridt, at de retsakter, hvorved artikel 8, stk. 2, i lov nr. 124/99 blev gennemført, fastsatte vilkårene for overførslen af de ATA-ansatte ved de lokale myndigheder til Ministero på en sådan måde, at den kollektive overenskomst, som var gældende hos sidstnævnte, dvs. CCNL for ansatte i skolesektoren, fandt anvendelse på de overførte arbejdstagere fra datoen for overførslen, uden at disse imidlertid blev tildelt den lønindplacering, som svarede til den anciennitet, som disse havde optjent hos overdrageren.

79 Den omstændighed, at Ministero i stedet for at anerkende denne anciennitet som sådan og i sin helhed for hver af de overførte arbejdstagere beregnede en »fiktiv« anciennitet, spillede en afgørende rolle ved fastsættelsen af de lønvilkår, som fremover var gældende for det overførte personale. Ifølge CCNL for ansatte i skolesektoren afhænger lønindplaceringer og lønstigninger nemlig i vidt omfang af anciënniteten, således som denne beregnes og anerkendes af Ministero.

80 Det er også ubestridt, at de opgaver, som før overførslen blev udført i de offentlige skoler af ATA-ansatte ved de lokale myndigheder, lignede, eller endog var identiske med, de opgaver, der blev udført af ATA-personale ansat af Ministero. Følgelig kunne den anciennitet, der var optjent hos overdrageren af en overført medarbejder, være blevet anset for at svare til den anciennitet, der var optjent af en ATA-medarbejder med samme erhvervsprofil, som før overførslen var ansat af Ministero.

81 Under sådanne omstændigheder, som er kendetegnet ved muligheden for — ved en i det mindste delvis anerkendelse af de overførte arbejdstageres anciennitet — at undgå, at disse udsættes for en væsentlig lønnedgang i forhold til deres situation umiddelbart før overførslen, er det i strid med formålet med direktiv 77/187, som anført og afgrænset i denne doms præmis 75-77, ikke at tage hensyn til nævnte anciennitet i det omfang, det er nødvendigt for tilnærmelsesvist at bevare den løn, som nævnte arbejdstagere oppebar hos overdrageren (jf. analogt dom af 11.11.2004, sag C-425/02, Delahaye, Sml. I, s. 10823, præmis 34).

82 Det påhviler den forelæggende ret at undersøge, om sagsøgeren i hovedsagen i forbindelse med sin overførsel var udsat for en en sådan lønnedgang. I denne forbindelse tilkommer det denne ret bl.a. at undersøge Ministeros argument, hvorefter den i denne doms præmis 79 angivne beregning er egnet til at sikre, at de pågældende ATA-ansatte ikke alene på grund af overførslen samlet set stilles ringere i forhold til den situation, de befandt sig i umiddelbart før overførslen.

83 På grundlag af det ovenstående skal det andet og tredje spørgsmål besvares med, at når en overførsel som omhandlet i direktiv 77/187 fører til, at den kollektive overenskomst hos erhververen anvendes umiddelbart på de overførte arbejdstagere, og når de i denne overenskomst fastsatte lønvilkår navnlig er tilknyttet ancienniteten, er direktivets artikel 3 til hinder for, at de overførte arbejdstagere i forhold til deres situation umiddelbart før overførslen udsættes for en væsentlig lønnedgang som følge af, at der ikke tages hensyn til den anciennitet, som de har optjent hos overdrageren, og som svarer til den anciennitet, der er optjent af arbejdstagerne hos erhververen, ved fastsættelsen af deres startindplacering hos sidstnævnte. Det tilkommer den forelæggende ret at undersøge, om der i forbindelse med den i hovedsagen omhandlede overførsel forelå en sådan lønnedgang.

Det fjerde spørgsmål

84 Henset til besvarelsen af det andet og tredje spørgsmål, er der ikke længere behov for at undersøge, om den pågældende nationale lovgivning, som anvendt på sagsøgeren i hovedsagen, tilsidesætter de principper, som den forelæggende ret har nævnt i sit fjerde spørgsmål. Det er følgelig ufornødent at besvare dette sidste spørgsmål.

Sagens omkostninger

85 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Store Afdeling) for ret:

1) En offentlig myndighed i en medlemsstats overtagelse af personale, som er ansat i en anden offentlig myndighed, og som har til opgave at levere hjælpetjenester, der bl.a. omfatter vedligeholdelsesopgaver og administrativ bistand, til skoler, er en virksomhedsoverførsel, som henhører under Rådets direktiv 77/187/EØF af 14. februar 1977 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varetagelse af arbejdstagernes rettigheder i forbindelse med overførsel af virksomheder, bedrifter eller dele af bedrifter, når nævnte

ansatte udgøres af en struktureret enhed af ansatte, som er beskyttet som arbejdstagere i henhold til denne medlemsstats nationale ret.

2) Når en overførsel som omhandlet i direktiv 77/187 fører til, at den kollektive overenskomst, der er gældende hos erhververen, anvendes umiddelbart på de overførte arbejdstagere, og når de i denne overenskomst fastsatte lønvilkår navnlig er tilknyttet anciennitet, er artikel 3 i dette direktiv til hinder for, at de overførte arbejdstagere i forhold til deres situation umiddelbart før overførslen udsættes for en væsentlig lønnedgang som følge af, at der ikke tages hensyn til den anciennitet, som de har optjent hos overdrageren, og som svarer til den anciennitet, der er optjent af arbejdstagerne hos erhververen, ved fastsættelsen af deres startindplacering hos sidstnævnte. Det tilkommer den forelæggende ret at undersøge, om der i forbindelse med den i hovedsagen omhandlede overførsel forelå en sådan lønnedgang.

Underskrifter